

Rønnebæksholm almanak

Rønnebæksholm omtales for første gang i skriftlige kilder i Middelalderen, nærmere bestemt 1321. Derfor fejrer vi 700-års jubilæum i år. Rønnebæksholm var frem til 1399 ejet af slægten Moltke, hvorefter ejerskabet overgik til Kronen i de følgende to århundreder. Denne almanak ser nærmere på fragmenter af historien, som kan have påvirket livet omkring og udviklingen af Rønnebæksholm.

Vi er nu nået til april og den tid på året, som vi siden 1916 har kaldt sommertid. Det, at tilpasse vores tidsmåling til jordens bevægelser omkring solen og udnytte det lys, de korte dage har at byde på, blev indført under 1. Verdenskrig for at spare på den knappe energi. Udover de mange tegn på lysere tider står disse dage også i påskens tegn. Vi lader Grundtvig slå tonen an med et vers af salmen "Påskeblomst! Hvad vil du her" (1817),

Påskeblomst! men er det sandt:
Har vi noget at betyde?
Er vor prædiken ej tant?
Kan de døde graven bryde?
Stod han op, som ordet går?
Mon hans ord igen opstår?
Springer klart af gule lagen
livet frem med påskedagen?

1500

Man fornemmer tvivlen! Hvad har vi at forholde os til? Hvad er tro, hvad betyder døden og hvad betyder offeret? Den samme tvivl – og det spirende håb – må også have præget 1500-tallet, som var endnu et århundrede med store omvæltninger.

I 1492 havde Colombus 'opdaget' Amerika og dermed udvidet verden betydeligt, set fra et europæisk perspektiv. I 1523 opløstes Kalmarunionen, efter en blodig periode der endte med svensk selvstændighed, og 126 år med fælles regent i det nordlige Europa var slut. Det var en krigerisk tid, der også har et lokalt spor – i 1513 fik Danmark sin første krudtmølle. Den blev opført på Rønnebæksholm efter befaling fra Christian den 2. Han tildelte Gert Bøsseskytte Rønnebæksholm mod, at han producerede krudt halvdelen af året. Rønnebæksholm var således en del af Christian den 2.'s ønske om at gøre Danmark til en selvforsynende krudtnation.

I 1520'erne blev der gjort tiltag til reformeringen af Danmark. Under Christian den 3., der overtog magten i 1534, blev der for alvor sat skub i reformationen, som i høj grad handlede om magtfordeling mellem tronen og kirken. Det var overgangen fra den katolske til den protestantiske kirke, hvilket betød, at klostrene blev nedlagt og kirken kom under kongen, som derved fik beføjelse til at blande sig i ting, der før havde været kirkens anliggende. Magt er også retten til at bestemme det herskende moralske kodeks, retten til at fælde dom, og retten til at definere sandheden.

En ting er, hvad der foregår på magtens tinder, men som det til alle tider gør sig gældende er virkeligheden ofte en ganske anden for flertallet af befolkningen. I 1500-tallet var Danmark altoverskyggende et bondesamfund. Mindst 80% af befolkningen boede på landet og var helt eller delvist beskæftiget ved landbruget.

Reformationen handlede ikke kun om magten mellem kirken og tronen. Den handlede også om, at bønderne ønskede øget indflydelse. Der var således borgerkrig i Danmark i tiden 1534-36. Den blev kaldt Grevens Fejde og var en del af reformationsoprøret. Bønder gjorde oprør mod præstestanden og den danske adel. Det

endte dog med, at adelsstanden gik styrket ud af konflikten. Efter Grevens Fejde blev en del selvejerbønder gjort til fæstebønder under adelsmænd, kongen eller en kirkelig institution. Man kalder perioden 1536-1660 for 'Adelsvældet'. I denne tid satte herregårdene et stærkt præg på Danmarks historie. Herregårdenes rolle har ændret sig flere gange gennem historien, men grundlæggende har de fungeret som betydningsfulde institutioner i samfundet.

Rønnebæksholm var ejet af kronen frem til 1571, hvor den tyske jurist Caspar Paslich fik overdraget herregården af Frederik den 2., efter mange års tro tjeneste som rådgiver og diplomat for den danske trone. Han boede på Rønnebæksholm med sin familie frem til sin død i 1597.

Under sin tid i Danmark førte Paslich dagbog, et såkaldt *Calendarium*. Det er optegnelser om personlige og private forhold, om hans embede som rådgiver og diplomat for to danske konger og om historiske og politiske forhold. Dagbogen er ført på latin og giver et indblik i en adelsmands liv og gerning. Den opbevares på Uppsala Universitets Bibliotek. Caspar Paslich er begravet i Sct. Peders Kirke i Næstved.

Frederik den 2. uddelte et andet lokalt gods til ægteparret Herluf Trolle og Birgitte Gøye i 1560. Parret drømte om at oprette en skole på et humanistisk grundlag, hvor adelsmænd kunne uddannes indenfor sprog, musik, geografi, økonomi, musik, m.v. Herluf Trolle blev dog kaldt i krig og døde, men Birgitte Gøye førte ambitionen videre og blev således Herlufsholms første forstander da skolen åbnede i 1565.

Det er ikke det mest flatterende, ej heller fyldestgørende eftermægle for en kvinde, der gjorde en ekstraordinær indsats for kultur og uddannelse. Men lad os alligevel slutte med et børnerim, som selvsamme Birgitte har lagt øje til,

Birgitte, Birgitte Begøje
Fik ondt i det ene øje
Så smurte hun det med fløde,
så begyndte det at bløde
Så smurte hun det med tjære,
så blev det endnu værre
Så smurte hun det med blæk,
så gik det hele væk!

